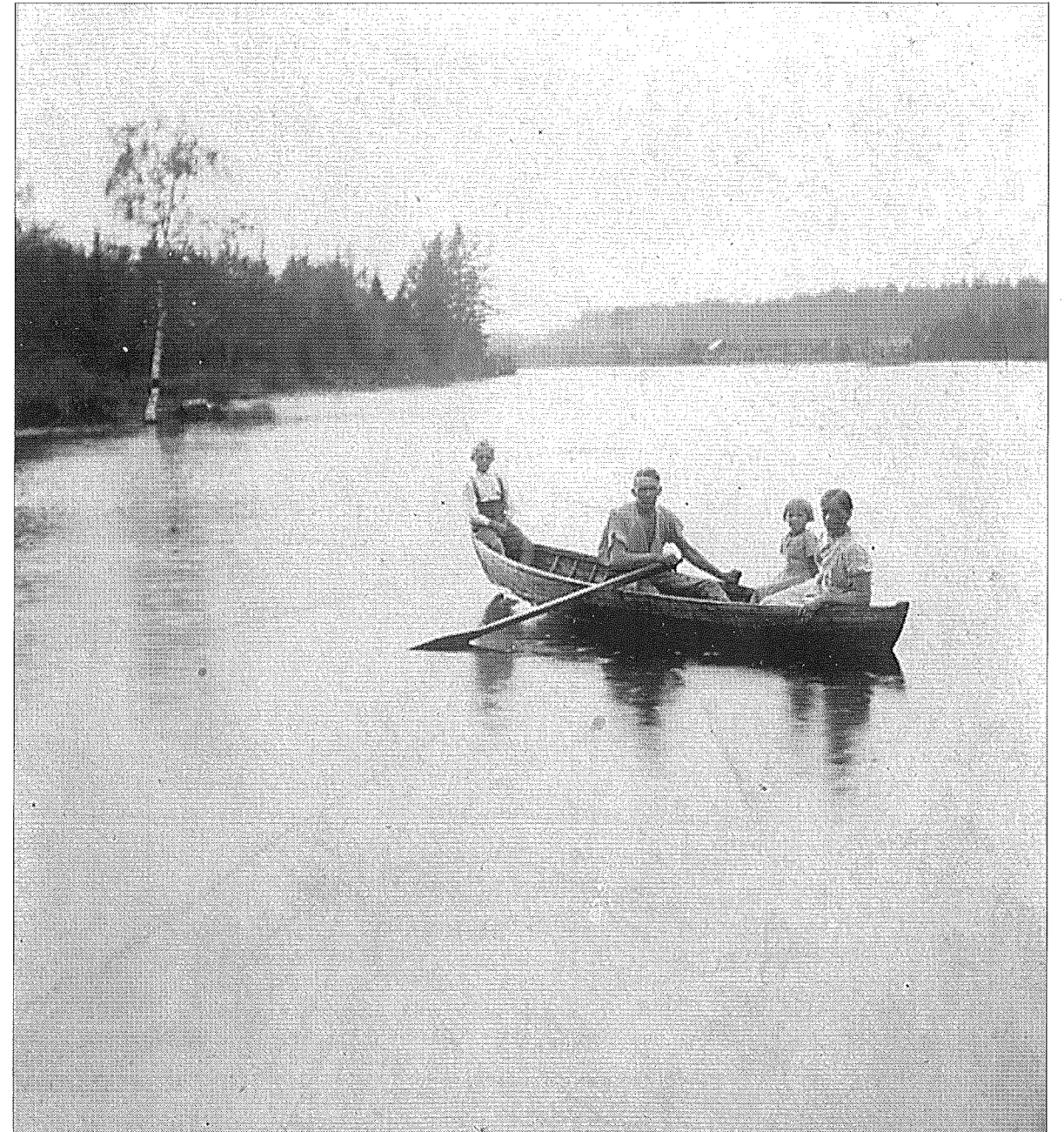
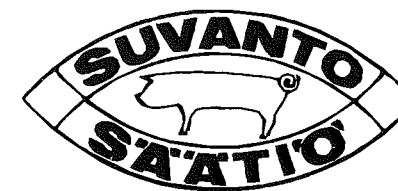

SUVANNON SEUTU

SUVANNON YMPÄRISTÖN
KOTISEUTULEHTI

Hyvää juhannusta!

N:o 4 • 1999
K E S Ä K U U

TOIMITUKSEN TUOLI

Vuosituhanen viimeinen vuosi on puolessa ja puolivälissä on myös Suvannon Seudun vuosikerta. Tässä kuitenkin edellisessäkin numerossa on paljon evästyistä Sakkola-Säätiön suurhankkeelle oman museon perustamiseksi. Hankkeesta puhutaan nyt tarkoituksella paljon, koska on ensiarvoisen tärkeää saada asia suuren yleisen tietoisuuteen ja samalla kaikki työhön yhteiseen perinteenkeruuseen.

Museotyöryhmä kävi toukokuulla katsomassa jo valmista museota Loimaalla, Kurkijoen väen aikaansaannoksia. Eläkkeellä oleva opettaja Eino Vepsä kertoi museon syntyvaiheita – kurkijokelaisilla oli se onni, että heillä oli huomattavasti enemmän evakomisaikaa tavaroilleen kuin esimerkiksi Sakkolan asukkailla. Mutta varmasti sakkolalaisiltakin materiaalia löytyy; toinen mahdollisuus on rakentaa ns. rekonstruktioita, kuten museoviraston tutkijana työskennellyt Eero Nas-kali neuvo. Museotyöryhmän kesäkuinen kokous antoikin asialle monta hyvää käytännön vinkkiä: erityispiirteitä Sakkolasta löytyy, ja nimenomaan ne kannattaa nostaa museon vetonau-loiksi.

Lehden loppusivuilta löytyy vielä mallit talkootyökaavakkeille: leikatkaa talteen tai ottakaa kopioita. On todella tärkeää, että kaikki hankkeen eteen työtä tekevät merkitsevät talkootuntinsa ylös – ne ovat rahanarvoista pääomaa museon perustamisbudjetissa.

-MRT

**Perinteen-keruun
talkookaavakkeiden
mallit sivuilla 18-19.**

Hannu J. Paukun viimekertaisen puheenvuoron lopusta oli pudonnut pois internet-osoite:

www.onego.ru/win/pages/spiski

UKKOSEN SUKUSEURAN

varsinainen sukokokous pidetään sunnuntaina 15.8.1999 Irma ja Pertti Varjotien kotona osoitteessa Riihitie 16, Espoo. Kokous alkaa klo 12. Kokouksessa käsitellään säännöissä pykälässä 16 mainitut asiat ja lisäksi hallituksen ehdotus sääntöjen pykälien 6,7,16 ja 17 muutokseksi. Lounas klo 13.30 aikuiset 75 mk ja lapset 35 mk. Sitovat ilmoittautumiset 31.7.99 mennessä Raimo Honkasalolle p. 02-649 3796 tai 040-720 8732 tai Pertti Varjotielle p. 09-597 611.

Tervetuloa PULAKAN SUKUSEURA ry:n

vuosikokous- ja kesätapahtumaan sunnuntaina 22.8.99 klo 13. Tampereella ravintola Kalaxissa, Kuntokatu 5 (yliopistollisen sairaalan lähellä).

Kokouksessa käsitellään sääntöjen määräämät asiat. Varsinaisten asioiden jälkeen kokous jatkuu kesäjuhlanä yhdessäolon ja seurustelun merkeissä.

Lounas 100 mk hengeltä. Toivomme runsasta osanottoa. Ilmoittautumiset 31.7.99 mennessä puh. 03-2132 190 Maria Pirhonen, Kortelahdenkatu 15 A 18, 33210 Tampere.

Hallitus

SUVANNON KUPARISTEN SUKUSEURA

Suvannon Kuparisten perustava, toistaiseksi epävirallinen sukuseura on päätetty perustaa 16.5.1999 Urjalan Pentin-kulman motellissa pidetyssä eri sukuhaaroja edustavien henkilöiden kokouksessa. Kokouksessa valittiin toistaiseksi toimiva hallitus, jonka tehtäväksi jäi kehittää sukuseuran toimintaa. Tarkoituksena on lisätietojen antaminen Sakkolan pitäjäjuhljen yhteydessä Huittisissa 1.8. tänä vuonna Yhteyshenkilönä on Anja Keinänen, Kiskottajankujan 3 F 43, 02660 Espoo. Puh. 09-518060

TARKENNUKSENA edellisessä lehdessä olleeseen Väinö Kurikan isän 110-vuotisjuttuun: Aapro Kurikka asuu Varpaisjärvellä ja oli seuroissa mukana Sievi-vaimonsa kanssa. Pohjanmaan Sievi-pitäjällä ei ollut jutussa mitään tekemistä, tarkentaa jutun kirjoittaja.

PAUKUN PALSTA

Terveisiä Sakkolasta ja Käkisalimesta

Teimme touko-kesäkuun vaihteessa neuvottelumatkan Sakkolaan ja Käkisalmeen. Mukana olivat Lempäälän, Punka-

laitumen ja Vesilahden kunnanjohtajat sekä johtavat luottamushenkilöt. Kuntien edustajien lisäksi myös säätiön edustajat olivat matkassa. Kävimme säätiön johdolla Käkisalmissa sekä Petäjäjärvellä ja Vuoksella neuvotteluja ystävyyskuntatoiminnan aloittamisesta entisen Sakkolan alueen kuntien ja yllä mainittujen suomalaisten kuntien kesken.

Neuvottelumatka oli onnistunut, sillä Käkisalmen aluejohtaja oli hyvin myönteinen ystävyyskunta-asiaa kohtaan eikä Lempäälän, Punkalaitumen ja Vesilahdenkaan kuntien edustajilla ollut asian suhteen vastahankaa. Sovittiin niin, että sekä Käkisalmissa että Suomen puolella aletaan luonnostella sopimustekstiä. Kesälomien jälkeen käymme telefaksin välityksellä neuvottelua sopimuksen sanamuodoista ja asioista, joita yhteistyö tulisi koskemaan. Yhtenä yhteistyöteemana esiin nousi ympäristönsuojelu, jätehuolto ja mahdollisesti venäläis-suomalaisten yhteisyritysten perustaminen.

Petäjäjärven Hovinkylän lahjoitusmatalonpoikien patsaan saneerausta edistettiin myös huomattavasti matkan aikana. Säätiön edustajat kävivät neuvotteluja sekä Petäjäjärven että Käkisalmen alueen johtajien kanssa patsaan

Ystävyyskuntamatkan neuvottelut sujuivat hyvin. Yläkuvassa delegaatio on Käkisalmen hallintopiirin johtajan puheilla, alakuvassa Petrovskojen kunnanjohtajan luona.

kunnostamisesta, patsasta ympäröivän maa-alueen saamisesta säätiön käyttöön sekä patsaalle johtavan tien aikaansaamisesta. Patsasalueen vuokrasopimuksesta neuvoteltiin, mutta asia jäi vielä jonkin verran kesken. Periaatteessa venäläiset viranomaiset olivat myönteisiä asialle, mutta vuokrattavan maa-alueen laajuudesta sekä patsaalle johtavasta tiestä jäi vielä neuvoteltavaa.

Säätiön kolmas suuri hanke, näistä kolmesta ehkä merkittävin, on Sakkola-museon perustaminen. Museohanke etenee vauhdilla. Projektiin on palkattu vastaava työntekijä sekä apulainen. Talkootyötä tehdään koko ajan runsaasti. Sakkolan kotisivut ovat jo internetissä kenen tahansa luettavissa ympäri maailman, ja sivuja täydennetään jatkuvasti.

Sakkolalaisen perinteen keruu on aloitettu ja se tulee jatkumaan ainakin

tämän ja ensi vuoden ajan – mahdollisesti vieläkin pidempään. Sakkolamuseo tulee täydentymään jatkuvasti. Tämänkin lehden palstoilla tärkeimpänä asiana tulee vielä pitkään olemaan sakkolalaisen perinteen ja esineistön keruu, tallentaminen ja vaaliminen.

Kaikkia sakkolalaisia ja sakkolalaisien ystäviä pyydetään osallistumaan talkoihin. Jos sinulla on jotain mielenkiintoista Sakkolaa koskevaa materiaalia, papereita, asiakirjoja, valokuvia, esineitä, kirjoituksia ym, niin ota ihmeessä yhteyttä museoprojektin vastaaviin. Nyt on aika koota kaikki sakkolalainen perinne, kun vielä on niitä, jotka tietävät jotain vanhasta Sakkolasta.

Hyvää kesää ja lämmintä juhannusta kaikille lehtemme lukijoille!

Hannu J. Paukku

Suvanto-Säätiön
valtuuskunnan puheenjohtaja

Museotyöryhmä on kokoontunut jo muutama otteeseen. eturivissä vas., Sirkka Kuuppo, Yrjö Raaska, Ulla Leino ja Juho Koiranen, takana Hannu Turkkinen, Marjo Ristilä-Toikka, Antti Koiranen, Juha Kuisma, Matti Naskali, Hannu J. Paukku, Eero Naskali ja Esko Kallonen.

Museomietteitä

Museohanke on saanut myönteisen vastaanoton niin sakkolalaisten ja heidän jälkeläistensä kuin Lempäälän kunnan päättäjien keskuudessa. Lempäälän, Vesilahden ja Punkalaitumen johdon vieraillessa säätiön edustajien kanssa touko-kesäkuun vaihteessa Sakkolassa todettiin jälleen kerran, kuinka kiire on taltioida kotiseudun muistot luovutetun Karjalan alueelta. Alkuperäinen, ennen sotia ollut rakennuskanta on joko hävitetty tai se on lahoamassa olemattomiin. Luonto on kaunista, mutta Sakkolalle ominainen maatalousmaisema on pusikoitunut ja uudet rakennukset, datsat ovat suomalaisten silmään outoja tutussa kotimaisemassa.

Toivottavasti kesän mittaan entisillä kotiseuduillaan vaeltavat evakot taltioivat sanoin ja kuvin nuoruusvuosiensa muistot ja viestit meille jälkipolville Sakkola-museoon. Museoteeman tiimoilta on ollut mukavasti yhteydenottoja, mutta lisää rohkaisevia viestejä ja materiaalia kaivataan. Esimerkiksi monilla sukuseuroilla on tehtynä sukuselvitykset sakkolaisjuuristaan, niistä toivoisi säätiön haltuun museolle näytekappaleet. Katselin mielenkiin-

nolla arkistosta Pekka Kiurun ja Martti Kekan sukujen sukuselvityksiä. Sieltä löysin isoäitini Helenan ja isoisäni Antin sukujuurista mielenkiintoisia yhteyksiä, suku laajeni melkoisesti aikaisemmin tietämästäni, isäni Viljo Turkkinen kertomasta.

Mitä kaikkea arkiston kätöistä löytyykään, kunhan Leinon Ulla ja Koirasen Juho ehtivät penkoa ja järjestää varastoidun materiaalin.

Mutta paljon on sakkolalaisperinnettä vielä maailmalla. Toivomme yhteydenottoja ja vinkkejä eri järjestöjen ja yksityisten arkistoista ja kotimuseomateriaalista. Museolle toivotaan alkupe-
räistä esineistöä, jotka kärryissä, resloissa ja konteissa kulkeutuivat tänne nykyisille kotipaikoille. Esineiden, kuvien ja muiden materiaalien mukaan toivotaan alkuperätiedot, henkilönimet ja nykyiset yhteystiedot asioiden tarkentamista varten. Älä kätke kynttilääsi vakan alle, juuri sinun muistosi ja tietosi ovat niitä ensiarvoisen tärkeitä karjalaisjuuriemme esittelemiseksi.

Puuhamiestemme ja -naistemme joukko on saanut vankkaa vahvistusta mukaan historioitsijoiden ja perinteen-tallentajien pariin. Museotyöryhmän

kokouksessa saimme nauttia Eero Naskalin asiantuntevista kommentteista ja vinkeistä Sakkolan luonnon erikoisuuksista ja sen muutoksista ajan saatossa. Eero haikaili Kiviniemen markkinoista, hevos- ja porsasperinteestä ja monesta muusta aidosta sakkolalaisilmiöstä lisävalaistusta taltioitavaksi ja museolla esitettäväksi.

Koirasen Antin tietämys kansanmuusiikista ja -perinteestä luo mielenkiintoisia mahdollisuuksia niin varsinaiseen museoon kuin virtuaalimuseoon internetissä. Nettipuolihan on varmoissa käsissä Karjalaisen Heikin kehiteltävänä, kunhan me muut toimitamme hänelle kirjallista, kuvallista ja äänellistä materiaalia työstettäväksi. Ulla ja Heikki tekevät tämän asian tiimoilla saumatonta yhteistyötä.

Suvanto-Säätiö eli Sakkola-Säätiö on ottanut suururakan toteutettavaksi yhteistyökumppaniensa kanssa. Sinä olet nyt avainasemassa tietoinesi ja muistoinesi. Välitäpä ne museotyöryhmälle niin, että tulevatkin sukupolvet voivat ylpeillä karjalaisuurillaan.

Yhteistyöterveisin

Hannu Viljonpoika Turkkinen
museotyöryhmän vetäjä

Paikannimiin liittyvän muistitiedon keruu alkuun

Sakkola -museohanke on hyvssä vauhdissa ja sitä vie eteenpäin ilahduttavan monitaitoinen ja -tietoinen joukko eri-ikäisiä ihmisiä. Oma osuuteni hankkeessa liittyy perinne- ja arkistomuseon keruuseen ja taltiointiin sekä museon sisä- ja ulkoasun suunnitteluun. Toden teolla pääsen tarttumaan toimeen kuluvaan kesän aikana.

Perinteen keruusta tullaan tiedottamaan sekä Suvannon Seudussa että Sakkola-säätiön kotisivuilla. Hanke esittäytyy myös Sakkolan pitäjäjuhlilla Huittisissa.

Kaikki muistitiedon keruusta kiinnostuneet voivat antaa panoksensa hankkeelle lähtemällä liikkeelle omassa lähipiirissään. Yksi mielenkiintoinen keruuaihe löytyy esimerkiksi tämän vuoden Euroopan rakennusperintöpäivien teemasta "Paikannimet - paikan muisti". Ottakaapa Sakkolan paikannimet jutustelun aiheeksi ikäihmisten kanssa!

Sakkolalaisista paikannimistä saat-
taa haastattelemalla löytyä aiemmin tuntematonta tietoa seudun menneisyydestä. Kiinnostavia ovat esimerkiksi tarinat paikannimien syntyhistoriasta ja nimien merkityksistä. Tietoja voi lähettää Sakkola-museoon arkistoitavaksi.

Heikki Karjalainen on laatinut ensimmäiset Sakkola-www-kotisivut, jotka toistaiseksi ovat katsottavissa osoitteessa: <http://www.heikki.edu.hel.fi/sakkola/1-sakkola/default1.html>

Nimistö voidaan jakaa kahteen suureen ryhmään; paikannimistöön (luontonimet ja asutusnimet) ja henkilönnimistöön (ristimänimet, sukunimet ja lisänimet).

Ryhmien välillä on vaa vuorovaikutus, sillä paikannimistömme sisältää paljon henkilönnimiä, varsinkin talonnimistö, ja etenkin sukunimistössämme on runsaasti paikannimiä, etupäässä talonnimiä. Paikannimi voidaan määritellä seuraavasti: paikannimi = erisnimi, joka tarkoittaa tiettyä paikkaa, tavallisesti maastonkohtaa. Monet käsittämämme paikannimet ovat meistä ajallisesti niin etäällä, että niiden merkitys on hämärän peitossa.

Uusia paikannimiä on syntynyt sitä mukaa kun ihmiset ovat asettuneet uusille paikoille ja ryhtyneet muokkaamaan ympäristöään raivaamalla, viljelemällä ja rakentamalla. Nimen ovat tarvinneet paikat, jotka ovat olleet yhteisön kannalta tärkeitä. Sellaisia ovat olleet monenlaiset elämiseen ja elinkeinoihin liittyvät paikat, kuten

asumukset, pellot, laitumet ja pyyntipaikat.

Muistelu tempaa monesti sekä kertojan että kuulijan mukaansa niin, että tietojen kirjaaminen unohtuu. Apuna voi käyttää nauhuria tai tietoja voi kirjata jutustellessa paperille. Varaa muisteluhetkiin kartta, kynä, paperia ja aikaa!

Itsekseenkin voi omia tietoja kirjoittaa paperille. Materiaalia kirjattaessa tulee kiinnittää huomio paitsi siihen mitä maantieteellistä paikkaa kertomukset koskevat, myös tiedonantajien tietoihin: haastattelun nimi, syntymäaika, entinen ja nykyinen asuinpaikka. Myös haastattelun tekijän tulee liittää mukaan omat yhteystietonsa.

Kirjeet voi osoittaa osoitteeseen:

Sakkola-museo,
PL 15, 37500 Lempäälä

Antoisia hetkiä muistitiedon parissa!

Toivoo

Ulla Leino

Museotyöntekijä Ulla Leino ja internet-sivuja kokoava Heikki Karjalainen on aloittaneet innolla työskentelynsä Sakkola-museohankkeen hyväksi.

Sakkola tutuksi kuntien päättäjille

Lempäälän, Punkalaitumen ja Vesilahden kuntien johtohenkilöt saivat rautaisannoksen Karjala- ja Sakkola – tietoutta alkukesän ystävyyskuntamatkalla.

- Samalla oli kuin historian oppitunti, kommentoi Lempäälän kunnanvaltuuston puheenjohtaja Tuula Petäkoski-Hult.

Hänen lisäksi Lempäälän edustajina neuvottelumatkalla olivat kunnanjohtaja Olli Viitasaari ja kunnanhallituksen varapuheenjohtaja Kari Virtanen.

Vesilahtea edustivat kunnanjohtaja Erkki Paloniemi, kunnanhallituksen puheenjohtaja Mauri Penttilä ja kunnanvaltuuston puheenjohtaja Esko Halme.

Myös Punkalaitumelta edustajina olivat kunnanjohtaja Kari Karjalainen, kunnanvaltuuston pj Antti Eskola ja kunnanhallituksen pj Pekka Karppanen.

Kuntien edustajat uskovat, että eväät ystävyyskuntayhteistyölle ovat olemassa – ainakaan suomalaiskuntien puolesta siihen ei ole esteitä. Millaiseksi yhteistoiminta käytännössä muodostuu, on nyttemmin luonnosteltavan sopimuksen asia.

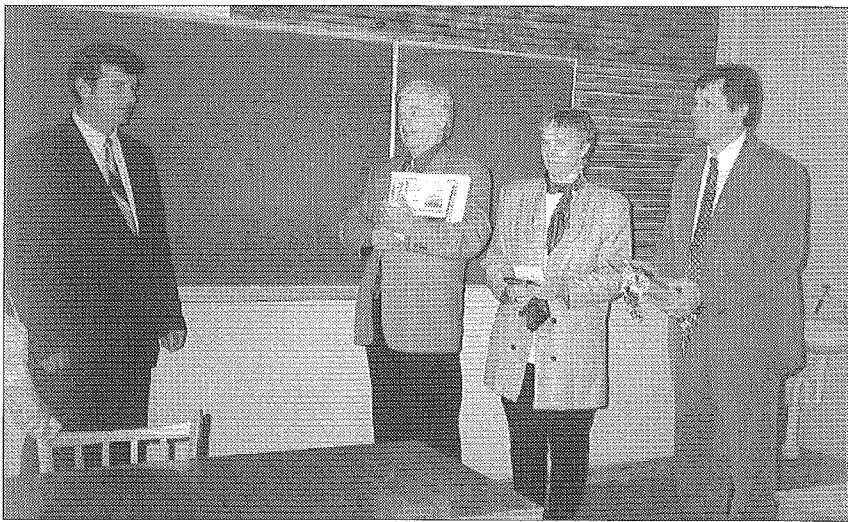
Todennäköisesti sopimuksesta tulee hyvin väljä. Käytännössä yhteistyö voi pitää sisällään mitä tahansa kulttuurista ympäristönsuojeluun, elinkeinoelämästä kuntalaisten väliseen ystävyysteen, summaa hankkeen puuhemiehenä toimiva Hannu J. Paukku Sakkola-Säätiöstä.

Säätiö tulee jatkossakin olemaan yhteistyökuvioissa mukana, eräänlaisena kummina, Paukku uumoilee.

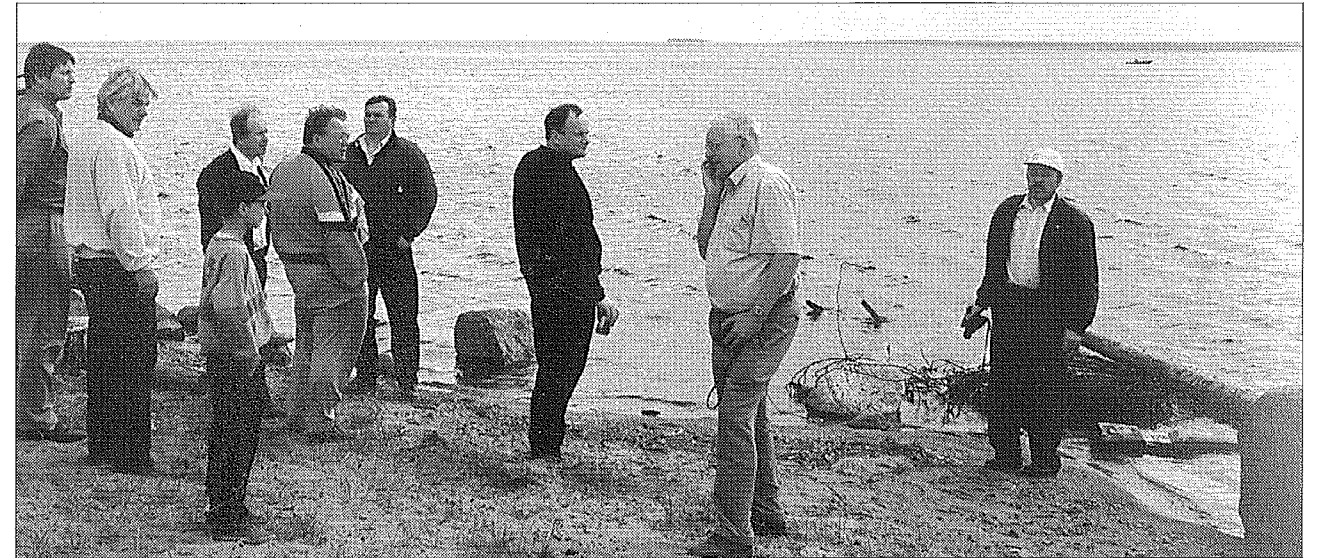
Ystävyyskuntamatkalla neuvottelua käytiin Petrovskojen kunnanjohtaja Jekaterina Malenkovan luona sekä Romanskin kunnanjohtaja Anatoli Buin puheilla. Myös Käkisalmen hallintopiirin vs. johtaja Vasili Koslov otti

Käkisalmen hallintojohtajan puheille pääsyä jouduttiin hetki odottamaan kaupungin puiston laidalla. Vasemmalta Kari Virtanen, Tuula Petäkoski-Hult, Erkki Paloniemi, Esko Halme, Matti Naskali, Hannu J. Paukku, Antti Eskola ja Mauri Penttilä.

Romanskin kunnanjohtaja Anatoli Buin (vas.) vastaanotto suomalaiskuntien tervetuloa. Kuntalahjoja ojensivat Antti Eskola, Tuula Petäkoski-Hult ja Esko Halme.

Laatokan rannamisemat katsastettiin kävelyretkellä.

suomalaisryhmän vastaan, vaikkakin vierailu hänen mukaansa tuli yllätyksenä; asiaa oli kyllä valmisteltu, mutta tietokatkos oli silti päässyt tapahtumaan. Gromovon kunnanjohtaja Anastasia Bakatsh oli sairaslomalla, eikä häntä sen vuoksi tavattu. Hän on kuitenkin sikäläisistä kunnanjohtajista ainut, joka on jo käynyt Suomenvierailulla ja ollut varsin paljon yhteistyössä säätiön edustajien kanssa.

Ystävyyskuntayhteistyön neuvotteluissa oli kaikkien venäläisviranomaisen luona varsin positiivinen henki. Sopimusten luonnostelu jatkuu.

Kuntien edustajat veivät mennessään tuliaisina suomalaispitäjistä, ja terveh-

Sankaripatsas oli paikallaan.

dyslahjat otettiin monin kiitoksin vastaan.

Suurelle osalle Suomen kuntien edustajista Venäjän ja Karjalan vierailu oli ensimmäinen, ja siksi erittäin mielenkiintoinen.

Matkan antimia lisäsivät vielä veteraanit Yrjö Raaska, Arvo Räisänen ja Veikko Karvonen, jotka esittelivät taistelupaikkoja ja niille pystytettyjä muistomerkkejä. Myös kaikkien aikojen parhaimpana maratoonarina tunnetun sakkolalaisen Veikko Karvosen uran kohokohdista saatiin kuulla värikkäitä kertomuksia.

Ystävyyskuntamatkan asiantuntevana kuljettajana toimi Markku Nuora Vesilahdesta.

Kamina puussa muistuttaa sota-ajosta, näyttivät veteraanit Arvo Räisänen, Veikko Karvonen ja Yrjö Raaska.

Lempäälän delegaatio avusti koulu-
laisten avustustavaran kantamisessa.

Sakkolan musiikkimuistot talteen

Perustettavan Sakkola-museon virtuaalitodellisuuteen haetaan myös muistoja sakkolalaisten musiikkielämästä. Olen saanut tehtäväkseni koota erilaisia musiikillisia kokemuksia ja elämyksiä vanhempien kotipitäjästä. Jonkinlaista pohjaa tälle on koottuna vuonna 1982 julkaisemassani kirjasesa *Kansansoittajia ja -musiikkia Karjalan kannakselta I. Sakkola*, jota on edelleen saatavissa mm. Tampereen yliopiston julkaisujenmyynnistä (Pl 607, 33101 Tampere).

Kirjaan on kerätty vain murto-osa Sakkolan monipuolisesta musiikkielämästä. Se keskittyy lähinnä ennen vuotta 1910 syntyneiden kansansoittajien henkilötietoihin ja soittoharrastuksen kuvaamiseen. Suvannon Seudun palstoilla on ollut tervetulleita lisäyksiä, viime vuosina mm. Edvard Rämöstä (3/96) ja Pentti Kuismalta (5/97). Tällaisia henkilökohtaisia muisteluksia kaivataan lisää.

Sakkola oli monipuolinen musiikkipitäjä. Sakkolalaiset omivat mielihyvin pitäjässä 1800-luvun puolivälissä vaikuttaneen runonlaulaja Larin Parasken, joka tuli avioliiton solmittuaan asumaan Sakkolan (myöh. Metsäpirtin) Vaskelaan vuonna 1853. (Kirjoituksia Paraskesta on ollut Suvannon Seudussa mm. 3/95, 7/97 ja 2/99.)

Toinen tunnettu merkkihenkilö, jonka lapsuudenmuistoja on kartoitettavissa Sakkolasta, on säveltäjä Armas Maasalo. Hänen isänsä, Israel Masalin, toimi kanttorina ja musiikkielämän keskushenkilönä Sakkolassa vuosina 1899-1927 (kts. myös Suvannon Seutu 8/96, 1/97 ja 7/97). Armas Maasalo konsertoi opiskelijatovereidensa kanssa myös Sakkolassa. Olitko sinä mukana konserteissa? Monet teistä sakkolalaisista olette varmaan kuulleet kertomuksia, jopa saattaneet tavatakin säveltäjän vuosisatamme alussa. Vieläkö on löydettävissä jotain uusia henkilö-

kohtaisia muistoja säveltäjämestari?

Israel Maasalon myötä kuorotoiminta sai uutta intoa ja pitäjässä toimi kymmenkunta kuoroa vuosina 1900-1939. Sakkolan kirkkokuoro toimi vielä evakossakin kanttori Lehmusvuoren johdolla. Kunnanlääkäri Iivari Levison perusti Pekka Pitkäsén kanssa torvisoittokunnan ja myös Kiviniemen kasarmilla lieene ollut torvisoittotoimintaa. Ketä kuoroissa ja soittokunnissa oli mukana? Mitä niiden ohjelmistoon kuului? Onko nuotteja/soittimia vielä jossain tallella kuvattavaksi ja kopioitavaksi?

Kansantanssiryhmillä oli myös soittajansa. Ketä sellaisia sinä muistat? Sakkolalaisia tanssiryhmiä olivat tämän vuosisadan alussa ainakin Yön haaveet, Hottipojat, Kiva ja Revontulet. Mutta mitä muita kokoonpanoja tansseissa nähtiin? Kaikilla yhtyeillä ei ollut edes nimiä eivätkä ne olleet välttämättä kovin vakiintuneita kokoonpanoja. Kunhan satuttiin yhteen ja alettiin soittaa. Muistoja näistä olisi mukava lukea vaikkapa Suvannon Seudun sivuilta tai Sakkolan omilta inter-

netsivuilta.

Hanurin mestari Onni Laihanen (1916-1956) palveli Kiviniemen kasarmilla useita vuosia ja on jättänyt muistoja jälkeensä. Tapasitko sinä Laihasen? Millainen mies hän oli? Tiedätkö taustaja hänen sävellystensä synnystä? Ketä muita mestareita hän toi mukanaan Sakkolaan? Viljo Vesterisenkö vai Paul Norrbackin?

Monet muut musiikkisuvut, Kupariset, Kurjet, Sipiläiset, Revot, Nuorat ym. ansaitsisivat tulla paremmin jälkipolvien tuntemiksi. Miksi emme lähtisi entistä enemmän kartoittamaan tietojia. Sakkola-museon arkistoon kerätään kaikenlaista aineistoa ja sinne kaipaamme myös sinun muistelmiasi, mieluiten kirjallisena tai kasetilla.

Yhteystietoni: Antti Koironen, Sammalpolku 9, 37 550 LEMPÄÄLÄ. Puh. (03) 375 0857, 040-551 4137, fax. (03) 472 8154, sähköposti antti.koironen@uta.fi.

Antti Koironen

Kultahäät

Kultahäitensä viettivät 30.4.1999 Kivirannan kartanossa Senja ja Aarre Lintukangas Punkalaitumelta. Senja, omaasukua Nihti, on kotoisin Ojanimestä, Aarre on hämäläis-satakuntalainen.

UUOSIA TÄYTTÄNEITÄ

60 vuotta täytti 29.3.1999 Maire Telervo Paltanen, omaasukua Ukkonen, Kanadassa Markhamissa. Vanhemmat Hilma, omaasukua Henttonen, ja Toivo Ukkonen Riiskasta.

75 vuotta täytti 17.3.1999 Onni Ukkonen Alavudella. Hänen kotikylänsä Sakkolassa oli Riiska. Vanhemmat Maire, omaasukua Karvanen, ja Aleksander Ukkonen.

80 vuotta täytti 4.3.1999 Aili Carlson Vaasassa. Hän on kotoisin Sakkolan Röykkylästä. Hänen vanhempansa olivat Jooseppi Huuska Röykkylästä ja Rauha, omaasukua Hinkka, Valkjärven Siparilan kylästä.

Liisu Lehtimäki

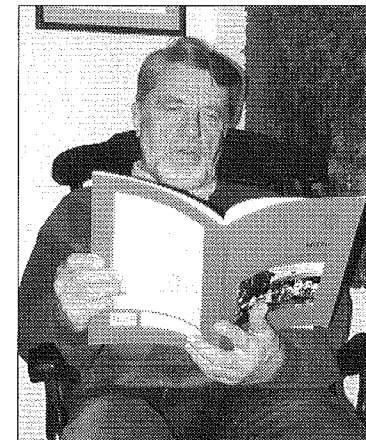
Anna Toivonen

75 vuotta täyttivät ”Kiurun kaksoiset”: 8.5.1999 Anna Toivonen, omaasukua Kiuru, Helsingissä ja 9.5.1999 Liisu Lehtimäki, omaasukua Kiuru, Tampereella. Heidän entinen kotipaikkansa on Sakkolan Purpua.

Ensio Jortikka 70 vuotta

Toukokuun 18. päivänä 1929 syntyi ”Paukkulan” sepän Emil Jortikan perheeseen neljäs lapsi, poika, joka kastettiin Ensioksi. Pojan syntymä oli onnellinen perhetapahtuma, varsinkin kun kolme ensimmäistä lasta olivat tyttöjä.

Ension elämän ensimmäinen vuosi alkoi vastoinkäymisellä. Hän nimittäin sairastui vajaan vuoden iässä Suomesa riehuneeseen lapsihalvaus (polio) –epidemiaan, sillä seurauksella, että hänen oikea jalkansa halvaantui. Vamma on rajoittanut jonkin verran Ension elämää, mutta elämästä se ei ole häntä es-

tänyt: näihin täysiin vuosikymmeniin mahtuu tapahtumarikas elämä,

Evakkotaipaleelta selviytyttyään koti rakennettiin Huittisiin. Sitä ennen Ension oli lähdettävä ammattioppiin Tampereelle 16-vuotiaana. Käytyään Tampereen Poikain ammattikoulun metallilinjaa hän pääsi oppipojaksi Kone ja Terä Oy:n palvelukseen, jossa työssä vierähti peräti 15 vuotta. Sen jälkeen hän palveli kolme vuotta Lokomo Oy:tä, minkä jälkeen työt vammaisjärjestön palveluksessa kutsuivat. Vuonna 1968 Ensioa pyydettiin Tampereen Invalidien Työtuki ry:n palvelukseen työnjohtotehtäviin. Tätä työnantajaa hän palveli 24 vuotta, josta työstä pääsi eläkkeelle vuonna 1992. Mainittakoon tässä, että Ensio vaikeasta liikuntavammastaan huolimatta on palvellut tätä yhteiskuntaa tekemällä ansiotyötä yhteensä 44 vuotta – eikä ole ollut päivääkään työttömänä.

Luottamustehtävistä mainittakoon mm. Tampereen Seudun Invalidit ry:n puheenjohtajana kuusi vuotta, varapuheenjohtajana kolme vuotta ja johtokunnan jäsenenä useampia vuosia niin, että yhteensä tässä järjestössä Ensio tuli toimineeksi yli 20 vuotta luottamustoimissa. Invalidiliiton hallituksessa hän oli vuodet 1962-68 ja saman liiton huoltovaliokunnassa yli 20 vuotta. Kun Tampereelle perustettiin Työkeskussäätiö, jonka tehtävänä oli aloittaa aikuiskoulutus, pyydettiin Ensio Jortikka vuonna 1962 sen hallitukseen, jossa sitten toimikin 22 vuotta. Nykyään tämä opinahjo tunnetaan Ammattillisen aikuiskoulutuskeskuksen nimellä.

Ensioille on myönnetty lähinnä ansiostaan vammaistyössä erilaisia ansiomerkkejä, joista mainittakoon: Tasavallan presidentin myöntämä Suomen valkoisen ruusun ritarikunnan 1. luokan mitali kultaristein, Invalidihuollon hyväksi tehdystä työstä kultainen ansiomitali ja Sosiaaliturvan Keskusliiton hopeinen ansiomitali.

Kaikkien rakkain harrastus Ensioilla on aina liittynyt musiikkiin. Jyhkeä basso on vahvistanut milloin eri sekkuoroja, milloin kirkkokuoroa.

Hän myös soittaa pianoa ja käy esiintymässä erilaisissa vanhusten kerhoissa.

Ensioista jos kenestä voidaan sanoa, että hän on Karjalan lapsia laulavia. Niinpä hänen mottonsa onkin: Laulu se on ollut minun iltojeni ilo, ilo ihana kuin unennäky öisin.

Toivotan Ensioille vielä monta tapahtumarikasta vuotta ja onnea vietetyn merkkipäivän johdosta. S T-J

Hovinkylä – historian havinaa

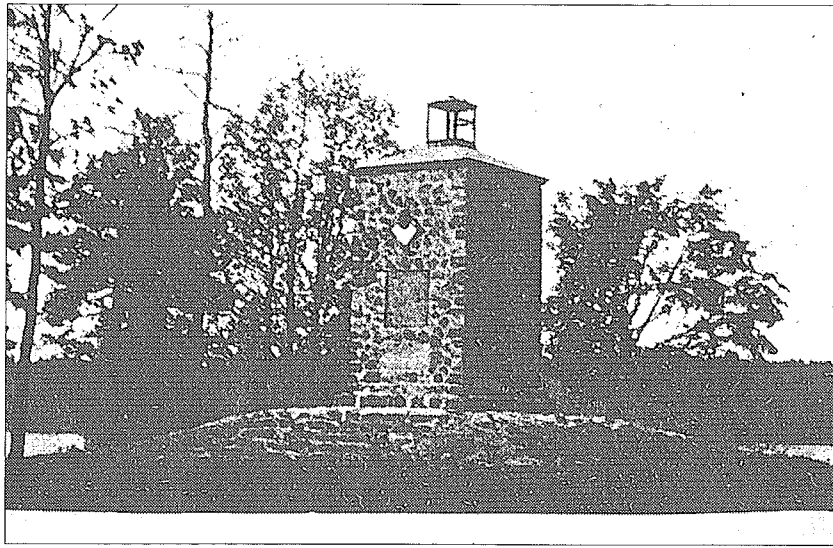
Mikä Hovinkylässä kiinnostaa?

Historia koettuna, luettuna, nähtynä ja kuultuna. Toki kauniit maisemat kauniin Suvannonlaakson kupeessa, mutta sittenkin historialliset tapahtumat ja vaiheet saavat yhä uudestaan matkaamaan sinne tilaisuuden tullen. Nyt tuli tilaisuus toukokuun lopulla osallistua arvovaltaisessa joukossa Suvanto-Säätiön hienosti järjestettyyn neuvottelumatkaan kotikonnuille.

Historiansa puolesta Hovinkylän asema muiden Sakkolan kauniiden kylien, sellaisiahan ovat kaikki, joukossa on erikoislaatuisin. Haparaisten, Keljan, Viiksanlahden Suvanto-näkymät ovat sykhdyttävän kauniita, mutta vähintään samaa ovat myös Ojaniemen ja Lapinlahden näköalat peltopalteiden päältä, ja ne kylät Petäjärven lisäksi ovat oleellinen osa Hovinkylän historiassa ainakin Petäjärven hovin aikoina.

Oma historiani siellä oli savusaunas-
sa syntymisestä kymmenvuotiaaksi jatkosodan loppua karkuunlähtijäksi. Kun ensimmäisen kerran kävin turistina Hovinkylässä yli 40 vuoden hämäläistymisajan jälkeen, olivat kaikki maaston yksityiskohdat tuttuja. Samat hiekkaiset petäjikkörinteet Hovijärjen rantamilla ja kansakoulun luona kuin ennen. Samat kumpuilevat peltorinteet kotipaikan ympärillä kuin enne, vain tutut talot puuttuivat. Kotini oli Leipäkanava –nimisen ojan ja Riiskaan menevän maantien välissä notkossa, josta pohjoisessa ja idässä olivat tuulensuojana Kasakkamäki, Nallinmäki ja Söderinmäki. Etelässä oli kumpareella setäni Eetun talo, ja lännessä Petäjärven Emäntäkoulun, entisen Hovin, paikka peltorinteineen, sekä läheinen Hovinjärvi/Petäjärvi, ja sen takana Petäjärven kylän männikköharjanteet. Kaikki nämä näkyvät nykyisinkin.

Muutama omituinen asia on 4-5 –vuotiaan elämästä jäänyt mieleen: kun aikuisena tunsin tillin tuoksun, tulivat mielikuvat Emäntäkoulun puutarhas-

Petäjärven emäntäkoulun puistoon pystytetty lahjoitusmaatalonpoikien muistomerkki sodan runtelemana.

ta, tai kuin olen maalailut mökkiäni, muistan millaista oli sekoittaa puna-multapataa, kun 1938 maalattiin maalauskurssilla kotini liiteriä. Emäntäkoulu toi 1924-39 paitsi emäntiä taloihin, myös sivistystä ja kulttuuria kylään: pihvoja ja puutarhoja hoidettiin ja talot maalattiin. Myös monenlaisia muitakin kursseja järjestettiin, ja Hovinkylän Kirjasto- ja Urheiluseura perustettiin. Emäntäkoulun aika oli tärkeä jakso Hovinkylän kukoistuksen aikana.

Vaikka varsinaista kaihoa takaisin Hovinkylään en ole tuntenut, ovat monet lapsuusmuistot aikaa myöden vain kaunistuneet: kalastamiset, uimaan ja koulunkäyntiin opettelut, jännittävät korsujen tutkimiset, laskettelut ja muut leikit hiekkakumpareilla. Omassa perheessä ei ollut leikkikave-
reita, kun siskot olivat jo riisteluläisissä, mutta Eetun mäellä olivat herttaiset tyttöserkut Mirja ja Tyyne, ja Nallinmäellä poikakaverit Tenho ja Unto. Ja tietysti Kasakkamäellä kansakoululaisia aina Ojaniemestä asti.

Hovinkylän historiaa kirjallisuudessa

Historiallisia paikkoja Hovinkyläs-

sä ovat ennen muita Hovin mäki eli Emäntäkoulun mäki ja varsinkin siellä yhä seisova Lahjoitusmaatalonpoikien muistomerkki, josta enemmän tuonnempana.

Muita vieläkin nähtävissä olevia ovat Hovinsaari, hiekkaranta ja venevalkama, Hovin hautausmaa ja ortodoksisen kappelin paikka, Mustsurmanmäet, Kasakkamäki, paikoillaan oleva kansakoulu (nykyisin Pietarin Puhelinlaitoksen nuorten leirikeskus ja taidekoulu) Onnennotko, Emäntäkoulun talonmiehen Tirrin mökki, ainoa paikoillaan olevan talo entisistä. Siinä asuu nyt 88-vuotias Soja A. Romanova tyttärensä Ludmilan hoitamana, ja johon he muuttivat evakkoina 1945 Keski-Venäjältä.

Hovinkylän historiasta on saatavissa tietoa monista kirjoista ”Sakkolan historiaa” (1951) on sivuilla 33-44 paljon asiaa. Hannu J. Paukun ”Sakkolan kylät tuvasta tupaan 1939” ansiokkaassa kirjassa on paljon asiaa Hovin vaikutusalueella olleista kylistä s. 111-2, 252-5, 414-4.

Vuonna 1991 ilmestyi Hilikka Innamaan perinnekeruutyön tuloksena kirja ”Hovinkylä 1911-1991” Hovinkyläseuran järjestämiin kylän 80-vuotis-

juhlisiin. Monivuotisen uurastuksen tuloksena Hilikka sai kerättyä julkaistavaksi tähän kirjaan n. 200 sivua ja n. 200 valokuvaa, ja sen lisäksi v. 1994 ilmestyneen n. 150-sivuisen jatkososan, ”Hovinkylä 1911-1991/ 2”.

Näissä kirjoissa on hyvin paljon tietoa lahjoitusmaa-ajalta eli Hovin ajalta, sekä Emäntäkoulun ajoilta. Näitä Hovinkylä-kirjoja on lainattavissa ainakin Tampereen kirjastosta, ehkä myös Suvanto-Säätiöltä, ja tietävästi lähitulevaisuudessa nähtävillä myös Sakkola-museossa. Kirjoista voi kysyä myös Hilikka Innamaalta, p. 03-2145 170.

Erityisesti toivoisin, että kaikki lukisivat v. 1924 ilmestyneen Aleksanteri Aavan kirjan ”Huuhkan poika”. Se on todentuntuinen kertomus Petäjärven Hovin orjatalonpoikien ajasta, ja monet vanhemmat lukijat saattavat tunnistaa tapahtumapaikkoja paitsi Hovinkylästä, myös Raudusta, Lapinlahdelta, Ojaniemestä ja Petäjärveltä. Kirja voi olla vaikeasti saatavissa kirjastoista, mutta ainakin Tampereen kirjastosta on sitä erikseen tilaamalla saanut lainata. Hovinkylä 1911-1991/ 2 –kirja sisältää mm. ”Huuhkan pojan” täydellisenä, sekä paljon kuvauksia Emäntäkoulusta Hanna Granfeltin ja Kreeta Halmisen ajoilta.

Kunniavelka esi-esille ja jälkipolville

Meitä on vielä monia, joilla on tietoa kirjojen ulkopuoleltakin menneistä kotiseutujen asioista. Ne pitäisi nyt saada Sakkola-museon haltuun. Äskeisen neuvottelumatkalle henkisesti antoisinta oli kuulla kolmen veteraanin, Yrjö Raaskan, Arvo Räisäsen ja Veikko Karvosen kertomuksia pistäytyksessämme historiallisilla puolustuspaikoilla. Varsinkin Keljan ja Taipaleen tapahtumat kirkastuivat paremmin kuin monista kirjoista lukemalla.

Kunniavelkamme maksua on myös saada Hovinkylän Lahjoitusmaatalonpoikien muistomerkki arvonsa mukaiseen, ainakin lähes entiseen kuntoon. Patsaan luonnonkivirunko seisoo edelleen vankasti pystyssä, vaikka sota ja sen jälkeiset asukkaat ovat vieneetkin kaiken irti saadun jonnekin. Patsaan kyljessä on ollut pronssikyltti:

”Kolmen vuosisadan uhka, kidutus, karkoitus, kuolema ei saanut Sakkolan ja Raudun lahjoitusmaatalonpoikia alistumaan vieraiden mahtajain orjuuteen. Oikeuden ikuisuuteen uskoen he taistelivat jälkipolville voiton. Vapaat samoilla konnuilla asuvat jälkeläisensä pystyttivät heidän kunniakseen tämän isiensä peltojen kivistä tehdyn muistomerkin v. 1936.”

Ja ehkä tällainen kyltti tulee siinä taas lähiaikoinakin olemaan. Ainakin säätiön johdon ansiokkaasti hoitamat neuvottelut antavat aiheen niin uskoa.

Muistomerkin kunnostaminen kunnioituksemme symboliksi

Matkallamme varmistui, että muistomerkin alue kuuluu Petrovskojen lypsykarjasovhoosin maihin. Petrovskojen kunnan ja sovhoosin johto on myönteinen pyynnölle saada riittävä maa-alue patsaan ympäriltä hallintaamme. Epäselviä ovat vielä kulkutien paikka ja alueen ulottuminen rantaan asti, jolloin saisimme ainakin näköalan Petäjärvelle.

Hovinkyläseura on viime vuosina yrittänyt selvittää kunnostusmahdollisuutta, mutta varattomana ei ole pystynyt kuin keskustelemaan Sosnovon (Raudun) kunnanjohtajan kanssa, eikä vastausta ole saatu. Nyt Suvanto-Säätiö on löytänyt oikeat tavat ja resurssit hoitaa muistomerkki kuntoon.

Mielestäni homma ei ole yksinomaan sakkolalaisten ja hovinkyläläisten asia. Emäntäkoulun vieraskirjassa on ollut 6.7.1935 teksti: ”Tänään heräsi ajatus lahjoitusmaatalonpoikien patsaasta ja päätimme tehdä sen tänne puistoon”. Kuudesta allekirjoittaneesta hovinkyläläisiä on vain silloin kansakoulunopettaja K.A. Tuohinto, muut ympäristön ”leiripäivien päällystöä”.

Muistomerkki on pystytetty Sakkolan ja Raudun esi-esille. Sakkolaan kuuluivat Hovin aikana myös Metsäpirtti ja Vuoksela. Metsäpirttiläisillä on oma muistomerkki, mutta rautulaiset ja

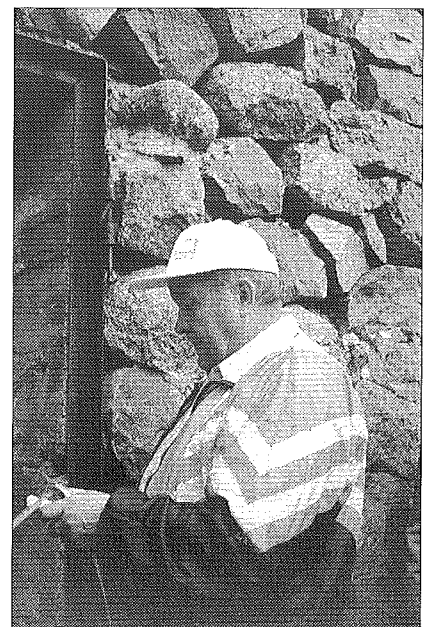
vuokselaist olisivat tervetulleita mukaan talkoisiin Suvannon eteläpuolisen sakkolalaisten kanssa.

Kiireisimpiä kunnostustöitä on kiven välien täyttö laastilla, katon rakentaminen, kattolyhdyn ja kiinnittämiset ja kulkutien rakentaminen sekä puiston raivaaminen. Patsaan lukollisen oven valmistamisesta on jo sovittu. Kun patsaan sisäleveydet ovat noin 2x2 metriä, ja korkeutta on yllin kyllin, herää ajatus, että patsas toimisi myös tulevan Sakkola-museon sivuosastona. Ainakin sinne voitaisiin tallettaa kopioita asiakirjoista ja etenkin mainioista Yrjö Raaskan tekemistä kartoista, ehkä joitakin tarve-esineitä ja sota-ajan tavaroita. Avainta voisi matkapaas lainata Sakkola-museolta. Korjausta ajatellen yksi ongelma on se, että seinistä puuttuu jokunen kivi. Ne pitää tuoda jostakin kaukaa, koska Hovinkylässä eikä lähikylissäkään hiekkaisilla peloilla ja metsissä ole kiviä! Tällainen on kuitenkin pieni puute ja helposti korjattavissa.

Ken jotakin voi, olkoon ystävällinen ja ottakoon yhteyttä Suvanto-Säätiöön, tulevaan Sakkola-Säätiöön, tai Hovinkyläseuran puheenjohtajaan Pekka Hinkkaseen p. 050-344 2529, tai allekirjoittaneeseen p. 03-675 1482.

Soini Hartikainen

Hovinkyläseuran varapuheenjohtaja

Soini Hartikainen mittamiehenä.

Vesivoimasta lokomobiiliin

Koveraojan myllyn historiaa

Isäni Mikko Viskarin kertoman mukaan Korveraojan mylly on ollut käytössä jo vuodesta 1865. Se oli suurella vesirattaalla pyörivä vesimylly yhdellä kiviparilla, joka oli valmistettu maakivistä ja oli läpimitaltaan 90 senttimetriä. Se oli ihmeellinen nähtävyys minulle, sillä kävin isäni kanssa siellä myllyssä jo 5-vuotiaana. Myllyrakennus oli hirsistä rakennettu kaksikerroksinen rakennus, joten säkit isä vei yläkertaan ja jauhosäkit sai alakerrasta pois. Muistan, kun isäni kertoi, miten kaikki tapahtui: vesi vaan roiski isossa vesirattaan altaassa ja kivi pyöri ja jauhoi viljaa. Isä jo silloin sanoi minulle: "Tuletko suurena tänne mylläriksi?" Olin mielissäni ja sanoin, että tulen. Silloin oli siellä myllärinä isäni Aatam-setä, joka käytti aina nuuskua nenässäänä tupakan asemasta.

Sitten vuotena 1900 tapahtui käänne myllyssä, kun isäni ja Sakkolan nimismies Helander yhdessä ostivat kaikki toisilta myllyn omistajilta osat, joita osakkaita oli viisi taloa. Viljan jauhatuksen tiloiltaan he jättivät itselleen, joten jauhatustullia ei heiltä saanut ottaa.

Ja sitten he hajottivat sen vanhan myllyn ja teettivät uuden vesiturbiinilla käyvän myllyn kahdella kiviparilla, joiden läpimitta oli 90 senttimetriä. Toinen kivipari oli edelleen maakivipari, mutta toinen pari oli jo keinotekoinen, Hellerin myllynkivitehtaalta Helsingistä ostettu. Samoin sieltä oli ostettu se 13-hevosvoimainen vesiturbiini ynnä kaikki muut koneet, kuten kuorimakone ja pärehöylä.

Sieltä oli myös monttööri Anttila teettämässä myllyä ja asentamassa koneet paikoilleen. Putousta oli turbiiniin 3,16 cm, kun vesi oli täysin korkealla, ja näin valmistui mylly samana vuonna. Tämä oli jo silloin uuden aikaista, kun turbiini pyöritti myllykoneita. Tämän jälkeen toimivat myllärinä kuu-

Vanha kuva, jossa vielä on myllytupa purkamatta.

kausipalkalla työskentelevät myllärit.

Kahdeksan vuotta oli myllärinä Timperi – niminen perheellinen mies, hyvä ammatissaan. Tämän jälkeen oli Tenhonen –niminen perheellinen mies parin, kolmen vuoden ajan. Sinä aikana isäni ja nimismies Helander rakennuttivat halkaisusirkkelisahan myllyn yhteyteen vuonna 1910, ja keväisin oli paljon sahauksia. Vähitellen alkoi nimismies kaupitella osaansa isälle, sillä heillä oli sopimuksessa tehty niin, että jos kumpi haluaa luopua osastaan, niin ensin tarjoavat toisilleen.

Näin isäni osti Helanderilta osan. Nyt tuli kysymykseen, että pitää mennä yksi pojista mylläriksi, sillä olihan meitä viisi veljestä. Näin arpa lankesi minulle, olinhan iältäni 19-vuotias. Tässä yhteydessä isäni osti jauhatustulliosuudet niiltä vanhoilta osakkailta, jotka olivat sen jättäneet itselleen. Olin isäni lukuun myllärinä ja sahurina kahdeksan vuotta, jonka jälkeen....

Tähän lopuivat isäni Albin Viskarinjäämistöstä löytyneet käsin kirjoi-

tetut muistelmat myllyn vaiheista.

Isäni ja äitini Helena, omaasukua Repo Kaarnajoelta, vihittiin 1917 heinäkuussa Vilakkalassa Mikko Viskarin talossa. Yhteisen elämänsä he vähitellen aloittivat vanhassa myllytuvassa, joka näkyy vielä vanhassa valokuvassa. Tässä tuvassa syntyi veljeni Kyösti kesäkuun 10. päivänä 1918.

Seuraava vaihe heidän elämässään oli uuden talon rakentaminen, jonka teki kirvesmies Emil Ukkonen Lohijoelta. Talo oli hirsistä tehty mansardikatto-muotoinen. Yläkerta oli mitoitettu täysimittaisia huoneita varten, joka oli vielä vinttitalana toistaiseksi. Punamullalla maalattu koti tuhoutui jo talvisodan aikana.

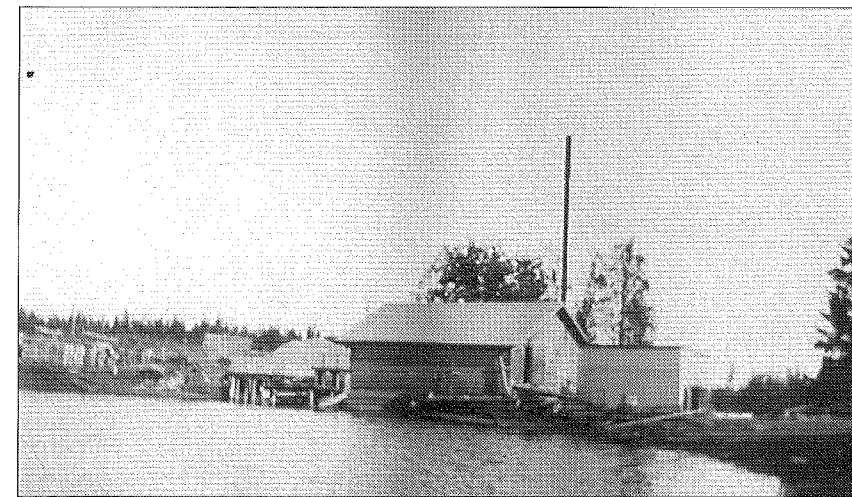
Myllyn vaiheet jatkuivat edelleen. Vuonna 1935-36 rakennettiin vesivoiman riittämättömyyden vuoksi iso konehuone lokomobiiliä varten. Tätä höyrykonetta varten piti ottaa koneenkäyttäjä hoitamaan sitä. Mies oli metsäpirttiläinen ja kutsuin häntä Tuhka-Jussiksi. Ei hän siitä tykännyt. Oikea nimi oli ehkä Kopperoinen.

Sahauksia riitti keväisin ja alku-

kesästä paljon, sillä valtion metsät olivat lähellä, joista voi ostaa tukkeja. Myös yksityismetsistä tuotiin sahattavaa. Kesäisin oli myös pärehöylällä käyttöä.

Talvisodan jälkeen palattuamme takaisin Karjalaan ja Koveraojalle, puolustuslaitos vuokrasi sahan ja isäni pääsi helpommalla sirkkeliterien viilaamisessa. Kranaatinsirpaleita oli paljon sahattavissa tukeissa ja teriä piti vaihtaa yhtenä. Kaarnajoen patterilta oli sahureita ja apumiehiä. Viimeisessä lähtövaiheessa isäni sai lokomobiilin evakuoitua Kouvolan tienoille, mutta se piti luovuttaa takaisin Venäjälle sotakorvauksena!

Sammaloituneet työ- ja hätärännin betoniset portit muistuttavat vanhan myllyn olemassaolosta melkein jokakesäisillä kotiseutukäynneillä. Pieni sorsanpoikanen ui vielä Sulku-järvenissä, missä aikoinaan moni lapsi oppi uimaan. Havupuiden pihkan tuoksu ja keväinen veden kohina ovat parhaim-

1943 otettu viimeinen valokuva Koveraojalta.

pia muistoja lapsuuden kotitänhuvilta. Arvokkaat muistot eivät koskaan unohdu.

Kaija Saarinen
Vantaa

Kansikuvassa soutelevat
Helena, Albin, Kyösti ja Kaija
Viskari.

Tervetuloa pitäjäjuhlille Huittisiin!

Sakkola-juhlien juhlatoimikunta toivottaa jo tässä vaiheessa yleisön tervetulleeksi pitäjäjuhlille Huittisiin 1.8.1999. Juhlista tarkemmin heinäkuun juhlanumerossa.

”Siinä tapauksessa minä haluan toivottaa onnea tyttärelle”

Luettuani tämän vuoden ensimmäisestä Suvannon Seudusta Teuvo Kuparisen kirjoituksen Petäjärven punamulasta palautui mieleeni tapaus nuoruudesta.

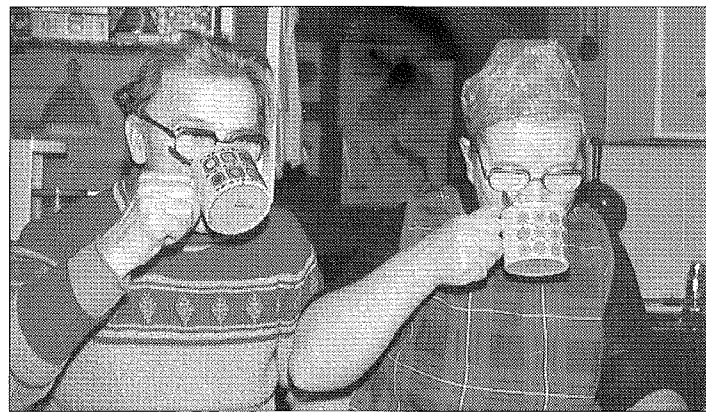
Pyöräilin Metsäpirtin Saaroisista Riiskaan määränpäänä Kopparoisen mäksi, siinä mökki, jossa vanhempani asuivat kolmen nuorimmaisensa kanssa. Minä en ehtinyt kotiutua tähän paikkaan. Minun kotini jäi Martinmäelle, josta 14-vuotiaana lähdin onneani etsimään. Kopparoismäki oli sellainen näköalapaikka. Isä muisteli sitä 1940 runossaan Laujuja maantieltä seuraavilla säkeillä:

*Oli kunnas keskellä maiseman, kylän ympäröimänä rikkahan.
Tien muistan siinä ja mökkikulun, kuusen, pajan ja myllysulun, välkkeet virran, mi liki vieri, ja pyöräin äänet kun tiellä kieri.
Nyt tiedä en mökistä, ystävästä, sen vaimen muistan, lähdin mistä.*

Mentyäni sisälle mökkiin eteiseen jo kuului miesten keskustelu. Isällä oli vieras, kamarin puolella oli äidin laittama kahvipöytä, siellä tuntematon vieras. Herrasmies esitteli itsensä sanoen Ilmari Sihvo. Minulle välähti heti: punamultakapteeni varmaan, Riiskassa oli puhuttu hänestä. Isä sanoi kapteenille, että tytär menee naimisiin. Vieras sanoi, älä päästä tyttärsi, siitä seuraa vain onnettomuutta. Tähän isäni jatkoi, että tyttärestä tulee kalastajan vaimo. Vieras nousi, ojensi kätensä minulle ja puristi lujaa sanoen: ”Siinä tapauksessa minä haluan toivottaa onnea tyttärelle”.

Tämä arvoitus ei ole minulle vieläkään ratkennut. Mitä varten Ilmari Sihvo näin reagoi minun naimakauppaini. Mitä hän oli kokenut ja oppinut elämässä? Minä pidin hänestä ensinäkemältä, kovin viisaita haasteli.

Mikä on ihmisen mitta? kysyy Sylvi

Aune ja Martti istuivat aamukahvilla, kun nuorin tyttärensä yllätti heidät kameran kanssa. –Aivan kuin olisimme komennosta yhtä aikaa ryystäneet mukista.

Kekkonen isältään kirjassaan ”Kotikavolla”. Mikä on kalastajan mitta? Mikä on korkeakoulun käyneen professorin, mikä teologin tai jonkun muun, kaiken takana kuitenkin vain ihminen. Minun kalastajani ja hänen vanhemmat purjehtijakaverinsa olivat kokeneita meren opettamia viisaita, kunnioitin heitä suuresti.

Mikä on rakkauden mitta? Taistellen tavoitin onnen, tunnustan rehellisesti. Meillä oli suunnitelma 1939, että rakennamme Tappariin kodin, siihen pitää kuulua meren ääni. Tämä suunnitelma särkyi, emme lannistuneet. Yhdessä taistelimme 105 päivää, Martti Taipaleessa, minä rintaman takana Pyhäjärvellä paistoin leipää Aili Hämäläisen kanssa Monttaanin isossa uunissa.

Vuosia vierähti. Uusi koti valmistui Sakkolan Kekkilään luonnonkauniille paikalle 1942-43. Se oli kaunista aikaa, vaikka elämää rajoitti sodan melske ja muut menetykset.

1947-48 kalastaja rakensi jälleen. Satakunnan maisemissa valloitettiin elämän mahdollisuuksia Kitusuon tuntumassa. Vähäkankaan kallion kupeeseen nousi uusi koti. Ei ollut kalastajalla vesistöä, ei merta, ei järveä, mutta onnellinen perhe oli tyytyväinen, kun sai nukkua rauhassa omassa kodissa.

Ei kuulunut sodan ääniä, unissa tuli joskus hätätila, kun joku järkytys alkoi vaivata.

Vuoskymmeniä on kulunut. ”Hiljaisuuden retiriittiä” olen viettänyt yksin. Olen kiitollinen elämälle, se on ollut rikas ja monivaiheinen.

Lapsemme ovat ymmärtäneet työme. Eivät antaneet ilmoittaa tätä paikkaa myyntiin. Tämä on meidän kotimme, sanoivat.

Muistan Ilmari Sihvon onnittelut. Moni arvoitus elämässä jää ratkaisevammaksi.

Kalastajan vaimo viettää elämänsä ehtoota onnellisena. Minulla on ihana vanhuus. Isäni sanoi, kun Martin kanssa viimeisen kerran suljimme Kopparoismäen mökin oven, lähdimme kävelen pimeään yöhön: ”Heitä tiesi Herran haltuun, Hän kyllä pitää sinusta huolen”.

Minulla on paljon ystäviä, vanhoja, nuoria, on oppineita koulunkäynejä ja tärkeitä elämän koulun penkiltä valmistuneita filosofejia. Hyviä ihmissuhteita ei oteta, ne annetaan, on joku sanonut.

Tervehdin ystäviä merkeissä, Sakkolan ja Metsäpirtin ajoilta saatuja.

Aune Ahtiainen
Punkalaidun

Vilakkalan koulupiiriläiset tapasivat

Vilakkalan ja ”Paukkulan kaarnajokelaiset” kokoontuivat Tampereella 28.3.99 ravintola Saludissa muistelemaan entisiä kouluaikojaan Vilakkalan koulupiirissä. Läsnä oli yli 50 osallistujaa. Aluksi pyydän anteeksi koulupiiriin naisväeltä, jos käytän heistä tyttönimiä. Sellaisilla nimillähän me tunsimme toisemme ennen kuin Karjalasta lähdimme.

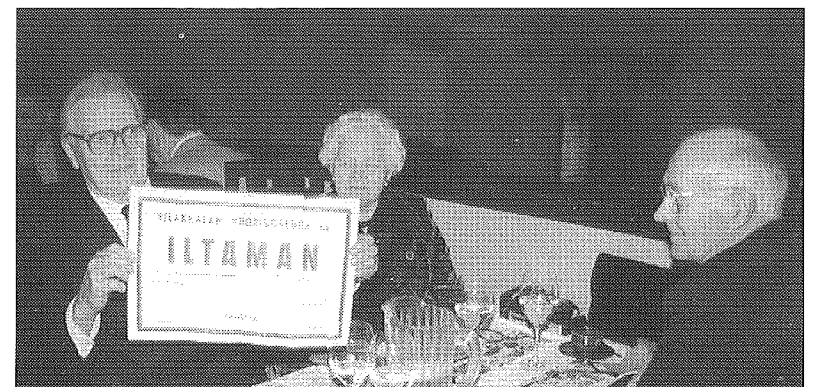
Lämpimät kiitokset tapahtuman järjestäjille: Järvisen, os. Suokas, Saarelle ja Hinkkasen Ainolle sekä Revon Pekalle. Hinkkasen Aino oli muuten vierustoverinani yli kolme vuotta.

Hyvän aika, millainen puheensorina täytti ravintolan. Mitä muuta Karjalan tytöiltä ja pojilta olisi voinut odottaakaan. Vanhojen lapsuusaikaisen tuttujen tapaaminen oli jo sinällään arvokas ohjelmanumero.

Mutta serkkuni Saara oli myös järjestänyt ohjelmaa. Hän räppäsi käet yhteen ja toivoi laulettavaksi Karjalaisten laulun – niin Airat, Bertat, Irjat, Heimot, Teuvot, Erkit, Pekat, Kallet ja kaikki muut koululaiset eivät tarvineet miettimisaikaa. Ilmoille kaikui tuttu laulu voimakkaana mutta haikana; mitähän meidän kaikkien mielessä jälleen kerran liikkui. Syntymäkodin tanhuvat, Karjalan koivikkohaavat, rakkaat kotirannat.

Tervehdyspuheen piti Simo ja Varpu Jortikan 81-vuotias poika Eero Jortikka. Hän toivotti meidät tervetulleeksi 70 vuotta sitten Vilakkalan koulun raitiuskilpikirjoituksissa parhaan palkinnon voittaneen runon sanoin. Kunnallisneuvos Teuvo Viskari Orivedeltä muisteli kanssamme aikaa, jolloin jouduimme jättämään rakkaan kotipitäjämme.

Kyllä täytyy sanoa, että tapaamisemme koulupiiriläisten kesken onnistui hyvin ja meillä oli hauskaa vanhoja tapahtumia muistellessamme. Vähän haikaina totesimme, että varmaankaan kovin montaa kokoontumiskertaa ei tällä porukalla voida järjestää. Ohjelmassa saimme kuulla lisäksi Sirkka Kuupon lausuntaa ja Eero Jortikan laulua.

Kaarlo Kuuppo esittelee Vilakkalan nuorisoseuran iltamailmoitusta joskus 1930-lvulta. Vieressä Sirkka Kuuppo ja Anselm Ahola.

Vasemmalta Kaija Saarinen, Irja Tiinus, Bertta Henttonen, Sanni Laukkanen ja Aira Kiiskilä.

Tapaamisessa mukana myös Maire Kylläinen, Teuvo Viskari, Heimo Viskari ja Aukusti Viskari.

Toivoimme kuitenkin ainakin kerran vielä kokoontuvamme. Kiitokset ja

virvistävää kesää kaikille Vilakkalan koulupiiriläisille.

Ensio Jortikka

Marian matkassa muistojen mailla

Kuin kauneinta unikuvaa muistelee *Maria Pirhonen* (o.s. *Lemmetty*) lapsuutensa kotiseutua Sakkolassa. Hän kertoo unista, joissa on sisarensa *Martan* kanssa tarkkaan katsellut Tiituan puolen kukkuloilta kotikyläänsä Pannusaarta.

- Palatessani ensimmäistä kertaa lapsuuteni maisemaan minut valtasi tunne, onkohan tämäkin taas unta? Oli samanlaista kuin unissa, mutta niissä ei kotia näkynyt eikä sitä ollut todellisuudessaakaan. Ei itkettänyt, eivät tulleet vedet silmistä, Maria muistelee vuoden 1987 kotiseutumatkaansa nykyisessä kodissaan Tampereella näyttäen taulusta pihapiiriä, tupaa, vinttikaivoa, oleellista ollutta.

- Pannusaari oli hiljainen ja vähän syrjäinenkin maalaiskylä kulkuneuvoina hevosia, polkupyöriä, lippahenkilö-auto ja yksi moottoripyörä, Maria muistelee aikaa, jolloin maailma melkeinpä rajoittui omaan kylään. Nykyisen kylänraitin hän toteaa olevan talvella entistäkin hiljaisempi ja kertoo Pannusaaresta nukkuvana kylänä, missä pietarilaiset kesäasukkaat tuovat kesällä liikettä. Mutta ensimmäinen käynti tuntui kuin putkeen olisi pudonnut. Lähes 50 vuotta kylä nukkui ja ryteköityi.

- Ihmettelyä on aiheuttanut, mitä sinne Karjalaan mennään monet kerrat, eikä kerta riittäisi niiden heinakoitten katseluun. Mitä sieltä oikein haetaan? Ei kerran ole riittänyt, eikä sieltä mitään aineellista haeta. Lapsuusmuistot ja mennyt aika sinne vetävät. On niin paljon kaikkea, jota ei yhdellä kertaa sulatella. On palattava uudelleen ja uudelleen sinne tapahtumapaikkojen luo, Maria muistelee muun muassa Kiisojaa ja Kiimajärveä, joissa käytiin uimassa lapsena- silloin ennen sotia. - Joeksi me Kiisojaa kutsuttiin.

Jutellessa Mariaa välillä naurattaa niin, että "älä vaa nyt ota valokuvaa".

Maria Pirhonen miettii ihmisten ikääntymistä, sairauksiakin, maailman muutoksia ja toteaa Karjalassa kasvanneiden sukupolvien vierailuja siellä jo jäähyväiskäynneiksi. Kun ikää karttuu,

lapsuus lähestyy jälleen, on tehty kierros- ympyrä alkaa sulkeutua.

Matkat juhlatapahtumia

Jyskyteltyään ensimmäisen rajantakaisen matkansa junalla Maria Pirhonen on sen jälkeen paria poikkeusta lukuun ottamatta liikkunut Sakkolaan linja-autokyydissä. Kuten vanhassa

laulussa todetaan on linja-autossa tunnelmaa varsinkin, kun siellä on karjalaisia kotiseutumatkalaisia kyytiläisinä. Mariasta on tullut matkaajien keulahahmo, matkanjohtaja.

- Tuttujen matkanjohtaja, ei yleinen, Maria huomauttaa. - Mukaan on valikoitunut koulukavereita Haitemaan kansakoulusta sekä naapureita, sukulaisia ja ystäviä muka-

Maria Pirhonen ja löydetty aarre. Vuonna 1989 Maria oli matkalla poikansa ja miniän kanssa Sakkolan Pannusaaresta. Minä löysi ruohottuneesta uunin rauniosta ehjän tiiliskiven. Kantamisen kevennyksenä tiili katkaistiin. Seinällä on maalaus Pannusaaren kodista.

Ikä-ihmisenä valkolakkiin

Sakkolassa syntyneen (*Venla*) Maria Pirhosen isä oli Valkjärveltä muuttanut *Tahvo Lemmetty*, *Aune*-äiti (o.s. *Pulakka*) oli lähtöisin Metsäpirtistä.

- Iästä on turha tehdä estoja itselleen. Kun pääsin eläkkeelle ajattelin, no nyt! Maria puhuu vakuuttavasti ja hänen määrätietoisuutensa uskoo. - Eläke aika on ollut minulle hedelmällistä aikaa. Vuonna 1986 aloitin opinnot iltakoulussa, suoritin ensin peruskoulun ja sitten lukion. Näihin kului aikaa kuusi vuotta, -92 kirjoitin sitten ylioppilaaksi.

- Viime vuosina on mukaan tullut sukuseurassa työskentely. Se on ollut hedelmällistä ja antanut paljon. Menneet sukupolvet ovat alkaneet elää mielessä, Pulakan sukuseuran puheenjohtaja toteaa.

- Olen saanut olla mukana, kun yli 1000 esi- ja nykypolven nimeä Pulakan suvusta (äidin suku) on löytynyt ja viety tietokoneelle.

Menetetyin kotikarjalan tulevaisuutta hän miettii.

- Jos Karjala saataisiin takaisin, kuka sinne muuttaisi? Uskon, että menijöitä kyllä riittäisi. Minun sukupolvestani ei enää ole sinne muuttajiksi, nuoremmat menisivät. Se olisi valtava tapahtuma, ja rakennettavaa kyllä riittäisi. Muttei tilanne ole kovin yksioikoinen, ongelmia riittäisi, esimerkkinä siellä asuvat venäläiset.

Sakkolan Sipilänmäen Karosten kuulumisia

Sipilänmäen Karosia viimekesän kokouksessaan.

Sakkolan Sipilänmäen Karosten 19. kesätapaaminen kokouksineen pidettiin Ulvilassa 27.6.98 serkku Martti Viljaminpoika Karosen ja Ritva Mattilan kutsamana ja Martin 65-vuotispäiviä viettäen. Tapaamisen ajankohta oli valittu hyvin, sillä päivä oli sateisen kesän harvoista aurinkoisista ja helteisistä päivistä. Kauniilla, vehreällä pihamaalla oli mukava haastella kuulumisia ja muistella viime kesän Sakkolan matkaamme.

Kokouksessa puhetta johti Martti Vilhelminpoika Karonen ja sihteerinä toimi Paavo Nuora. Serkuista paikalla oli isännän lisäksi puolisoineen ja lapsineen Martti Vilhelminpoika Karonen, Kerttu Riihelä, Irja Rauhala, Paavo Nuora, Kari Nuora, Kirsti Lehto, Anna-Maria Aalto ja Ruut Karonen. Tapaamiseen mukaan olivat tulleet myös edelliskesän Sakkolassa mukana olleet "sivuserkut" Sirkka Väisänen ja Matti Ukkonen. Sihteerinä toiminut Paavo Nuora piti huolen siitä, ettei kokouksesta tullut kuiva ja tarjosi 60-vuotisettappinsa kunniaksi samppanjaa. Keskustelimme jälleen kerran siitä, miten tärkeää olisi tallentaa omia ja vanhempien elämänvaiheita kirjaamalla ylös muistoja, ettei tietoa katoaisi suvun jäsenten vanhetessa. Sukututkimuksen vaiheista teki selkoa Anna-Maria Aalto. Kokous päätettiin Karjalaisten lauluun lipun liehuessa uudessa lipputagossa. Kiitos isännälle ja emännälle.

-R.K.

SEURAAVA SUVANNON SEUTU

ilmestyy heinäkuun lopussa.
Lehteen tarkoitettu aineisto
toimitukseen viimeistään
perjantaiksi 9. heinäkuuta.

vaksi porukaksi, joka viihtyy yhdessä ja sopeutuu puutteisiin. Hän korostaa Karjalan matkojen sosiaalista merkitystä.

- Ne ovat sukulaisten ja ystävien yhteisiä juhlatapahtumia. Me kai saamme mitä etsimmekin, koska palaamme sinne vuosi vuoden jälkeen. Myös vakiomatkaajien ulkopuolelta mukaan haluava on tervetullut vaatimattomaan joukkoon, muttei pidä odottaa mitään viiden tähden hotelleja. Puutteita ja harmejia ei tarvitse hakea, niitä löytyy, mutta porukka ei tee pikkuasioista suuria. Hankaluuksiin on pakko sopeutua, jos näin ei tee, jää matkasta paha mieli ja matka on ollut turha, Maria tietää omasta kokemuksestaan n.30 reissukerran jälkeen, että kesäaikana aina pärjää puutteittenkin kanssa.

Maassa maan tavalla

- Sikäläinen ruoka pitää ymmärtää, eihän heillä itselläänkään ole sen parempaa ja eihän ruoka ihan suomalaista ole muuallakaan maailmassa. Jos on ollut rikkiäinen peili 90-luvun alussa, se on yhä edelleenkin, tai vessan pytty vuotaa jatkuvasti. Korjauksia on turha odottaa. Kun ei pidä itsestään selvänä mitään, matka voi yllättää ihan mukavasti, Maria hymyilee muistellen Kiviniemi-Losevon "hotellia".

Erityisiä matkakommelluksia Maria ei kertoile. Jotain pientä on ollut ja pitääkin olla, tylsä matkahan se olisi, jos ei mitään tapahtuisi. Ja kuten Maria sanoo pitää sopeutua.

- Kesän -96 menomatalla auton moottori meni rikki. Lahdessa odotettiin neljä tuntia moottorin korjaamista. Yhteen Valamon käyntiin osallistuneet eivät kaikki syystä olleet tyytyväisiä. Kuljetusaluksena oli laivan sijasta vanha tykkivene ja teetarjoilua varten oli käytössä vain kaksi mukia koko porukkaa varten. Useimmilla kuitenkin riitti huumori.

- Uudet matkavaraukset tehdään jo melkein heti matkalta kotiin tultua majapaikan saamiseksi Losevossa, sanoo Maria ja mainitsee seuraavaan retkikuntaan kesäkuulla kuuluvan nelisenkymmentä matkaajaa.

Vuosituhanen viimeisen kesän Karjalan matkat ovat toiveita täynnä.

Hanna Kitunen

SAKKOLA -SÄÄTIÖ
(Suvanto -säätiö)

Sakkola -museohanke

Henkilö

Päivä	klo-klo	Työt/tehtävät	a`50	yht mk

Päiväys ja allekirjoitus:

SAKKOLA -SÄÄTIÖ
(Suvanto -säätiö)

Sakkola -museohanke

Pvm: _____

Työ/tehtävät: _____

Klo-	Klo	Osallistujat	a`50/80	yht mk

Päiväys ja allekirjoitus:

Sakkola -museo -hankkeen postiosoite on:

**SAKKOLA-MUSEO/
SAKKOLA-SÄÄTIÖ**

PL 15

37500 Lempäälä

SAKKOLAN HISTORIA

Toinen, uusittu painos Sakkolan historiaa on edelleen saatavana, samoin kirja Sakkolan kylät tuvasta tupaan.

Kirjoja voi hankkia Osuuspankin konttorista Lempäälässä.

Kirjoja myyvät myös Eino Kuisma, Punkalaidun, sekä Lempäälässä
Anneli Kuisma, Esteri Loponen ja Aaro Viskari
Anneli Kuisma hoitaa postitettavat tilaukset, puh. 03- 3748 410

Sakkolan historia II maksaa 70 markkaa ja
Sakkolan kylät tuvasta tupaan 110 markkaa.
Postilähetyksistä peritään lisäksi lähetyskulut.

**HANKKIKAA NYT PITÄJÄTEOKSIA
- VAIKKAPA LAHJAKSI!**

SAKKOLAN PITÄJÄ- JUHLAN VIDEO

Saatavissa nyt myös 50 minuutin mittainen pitäjäjuhlavideo kesän 1997 juhlista Sakkolassa. Tilaa värikäs dokumentti historiallisista juhlallisuuksista Karjalan kotikunnilta hintaan 150 markkaa.

TILAUKSET:

Ilpo Kuparinen puh. 03- 3738 195, 254 0640 tai 0400 307 550

Videota voi myös noutaa Crane Video Oy:n toimipisteestä

Tampereen Näsilinnankatu 28

tai Vesilahdesta Kuparisen kotoa Rautialantie 525.

Tilauksia otetaan vastaan myös Suvanto-Säätiössä.

PITO-KALAASI KY

Pitopalvelu Aila ja Kati Heikkilä, Tampere

Puh. 03-343 3902, 03-266 2002, 0400 548 526

Putkiliike P. Nuora Ky

37560 KULJU

Puh. 367 6100

**TILAA SINÄKIN
OMA
SUVANNON SEUTU**

♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦
**Seuraava lehti
ilmestyy
heinäkuussa.**

SUVANNON SEUTU

Suvannon ympäristön
kotiseutulehti

Ilmestyy vuonna 1999 8 kertaa

Tilaushinta

80 mk/vuosikerta

Ilmoitushinnat

1 mk palstamillimetri (+alv 22%)

Toimituksen konttori ja osoite

Rautasema, 37550 Lempäälä

Puhelin (03) 374 8448 iltaisin

Postisiirtotili

TA 359 751

Pankki

TSOP, 37500 Lempäälä

Tilinumero 522803-211955

Vastaava toimittaja

Marjo Ristilä-Toikka

Toimituskunta

Esko Kallonen

Eero Koppanen

Ritva Koski

Juha Kuisma

Hannu Paukku